

Jelena Unković¹
Tijana Milojević²

NOVA INDUSTRIJSKA POLITIKA EVROPSKE UNIJE

Apstrakt: Raznolikost i promjene su osnovna obilježja savremenog svijeta. Po tome se razumije da i sistemi koje treba da drže na okupu moraju biti fleksibilniji da se prilagode novoj proizvodnoj strukturi i većoj konkurentnosti i proširenju Evropske unije. Te promjene dovele su do definisanja nove industrijske politike. Industrijska politika je bilo koja vrsta intervencije ili vladine politike koja pokušava poboljšati poslovno okruženje ili promijeniti strukturu privredne aktivnosti u vezi sektora, tehnologije ili zadataka za koje se očekuje da će ponuditi bolje izgleda za privredni rast ili društvenu dobrobit nego što bi se dogodilo u odsutnosti takve intervencije. Cilj je industrijske politike EU-a povećati konkurentnost evropske industrije kako bi ona i dalje mogla biti pokretač održivog razvoja i zapošljavanja u Evropi. Da bi se osigurali bolji okvirni uslovi za industriju EU-a, usvojene su različite strategije. Cilj istraživanja u ovom radu je uvećati znanje o industrijskoj politici Evropske unije i analizirati programe i subvencije industrijske politike na nivou Evropske unije.

Ključne riječi: industrijska politika, Evropska unija, Lisabonska strategija, modernizacija industrije

NEW INDUSTRIAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION

Abstract: Diversity and changes are the basic characteristics of the contemporary world. It is meant by the fact that the systems which are to be brought together should be more flexible in order to adapt to new generation structure and higher level of competitiveness and expansion of the European Union. Those changes have led to the new industrial policy defining. The industrial policy is any kind of intervention or the Governmental policy that tries to improve the business environment or change the structure of the economic activity regarding the sector, technology or tasks for which it is expected to offer better opportunities for the economic growth or social benefit than it would have been the case in absence of such intervention. The goal of the industrial policy of EU is to increase the competitiveness of the European industry to make it still the driving force of the sustainable development and employment in Europe. In order to ensure better framework conditions for EU industry, different strategies have been adopted. The aim of research in this paper is to increase the knowledge on the industrial policy of EU and analyze the programs and subsidies of the industrial policy at the EU level.

Keywords: industrial policy, European Union, Lisbon Strategy, Industry modernization

1. UVOD

Tokom krize evropska privreda suočila se sa mnogim izazovima, zato je trebalo donijeti relevantne politike koje će doprinijeti poboljšanju konkurentnosti evropskih privreda na nacionalnim nivoima, ali i na nivou Evrope. Jedna od tih politika je industrijska politika Evropske unije. Aktivnija industrijska politika Evropske Unije počela se voditi od donošenja Lisabonske strategije. Industrijska politika stavljena je u funkciju privrednog rasta, povećanja zaposlenosti, povećanja investicija u inovacije i razvoj.

Ciljevi istraživanja su utvrdili i objasnili teorijske aspekte, elemente i alate industrijske politike, prikazati razvojne faze industrijske politike Evropske Unije i utvrditi značaj i ulogu industrijske politike Evropske Unije u povećanju konkurentnosti.

Rad se sastoji od pet dijelova. U uvodu su data uvodna razmatranja. Drugi dio rada objašnjava pojam industrijske politike i industrijalizacije. Treći dio rada analizira rast industrijske politike. Četvrti dio rada detaljno predstavlja industrijsku politiku Evropske Unije od donošenja Lisabonske strategije, daje se pregled industrijske performanse Evropske Unije. Iznose se i obilježja industrijske politike u okviru strategije Evropa 2020. i komunikacije Evropske komisije u svrhu poboljšanja konkurentnosti evropske industrije. Takođe objašnjavaju se noviji izazovi vezani uz evropsku industriju i prikazuju se razne inicijative i program kojima se ti izazovi trebaju prevladati.

Na kraju, u petom dijelu rada data su zaključna razmatranja.

¹ Student master studija na Ekonomskom fakultetu Pale ✉ unkovicjelena@gmail.com

² Doktorant na Ekonomskom fakultetu Pale ✉ tijanaunkovic@yahoo.com

2. ULOGA I ZNAČAJ INDUSTRIJALIZACIJE ZA ZEMLJE BIVŠE JUGOSLAVIJE I EU

Industrija je jedan od značajnih faktora razvijenosti na nivou država/pokrajina i gradova. Zbog toga se velika pažnja posvećuje kriterijima njenog razvoja. Industrija je jedna od glavnih djelatnosti u gradu, a u mnogim gradovima svijeta i dominantna. Ona je, uz građevinarstvo i proizvodnju izrazito gradska djelatnost i posebno se ističe po učešću u ekonomiji i učešću zaposlenih u gradu. Zadnjih godina dolazi do osnivanja industrijskih, slobodnih, poslovnih odnosno preduzetničkih i ekonomskih zona koje su smještene u većim gradovima i koje omogućuju povoljnije uslove za njen razvoj.

Uticao globalnih promjena, ekonomska kriza i deindustrijalizacija uslovi su devastaciju industrije na ovim prostorima.

U cilju jačanja ekonomije za primarni cilj postavlja se potreba za procesom industrijalizacije, koji bi u narednom periodu trebao omogućiti proizvodne procese zasnovane na savremenim tehničko-tehnološkim dostignućima gdje se struktura, kvalitet i dizajn proizvoda stalno prilagođavaju zahtjevima tržišta. Kroz povezanost industrije sa pratećim sektorima, uz podršku naučnih institucija, odnosno jačanjem veza između ekonomije i istraživačke zajednice omogućuje se diverzifikacija proizvodne baze u industriji i razvoj novih izvora komparativnih prednosti kao osnova za održivi ekonomski razvoj.

Zašto opet govorimo o industrijalizaciji? (SAVIĆ n.d.)

- Zato što smo se najbrže razvijali za vrijeme poslijeratne industrijalizacije.
- Zato što je industrijalizacija najefikasniji metod, privrednog razvoja.
- Zato što je industrijalizaciju koristio najveći broj zemalja svijeta.
- Zato što je naš tranzicioni model doživio potpuni krah.

Da li je industrijalizacija još uvijek aktuelna

Više nego ikada, jer je još 2000. godine na samitu u Lisabonu EU konstatovala, (SAVIĆ n.d.) da je napravila suštinsku grešku u proteklom periodu kada pažnju kreatora politike nije usmjerila na održanje jake industrije, već se bazirala na shvatanju da se moderne ekonomije sve više zasnivaju na sektoru usluga i da industrija ne igra više značajnu ulogu, jer to potvrđuje i razvojno iskustvo Japana, Južne Koreje, (ranije) Češke, Slovačke a naročito Kine (posljednjih decenija).

Takođe primjer je i Njemačka, koja je zahvaljujući efikasnom razvoju industrije mnogo lakše podnijela globalnu ekonomsku krizu i Velika Britanija, koja je bila kolijevka industrijalizacije, a danas se postavlja pitanje gdje smo pogriješili?

Novi pristup industrijskoj politici započet je marta 2000. godine u Lisabonu donošenjem sveobuhvatne reformske agente pod nazivom Zapošljavanje, ekonomske reforme i socijalna kohezija – put ka Evropi zasnovanoj na informacijama i znanju, poznata kao Lisabonska strategija. U ovom dokumentu EU je postavila za cilj da do 2010. godine „Evropska unija postane najkonkurentnija ekonomija u svijetu, zasnovana na znanju, inovacijama i preduzetništvu. Glavni zadatak industrijske politike prema Lisabonskoj strategiji je definisan kao povećanje konkurentnosti industrije, koja je usmjerena na rast životnog standarda, sa visokim stopama zaposlenosti u dugom roku. Novi pristup razvoju je podrazumijevao okretanje ka strukturnim reformama, ekonomiji zasnovanoj na znanju, ulaganju u istraživanje i razvoj, širem i efikasnijem korišćenju informacionih tehnologija, modernizovanjem evropskog socijalnog modela, boljoj socijalnoj koheziji utemeljenoj na promociji zapošljavanja, pri tom održavajući zdravu ekonomsku perspektivu i povoljan rast. U Lisabonskoj strategiji je jasno ukazano da efikasan razvoj industrije stvara pozitivne eksterne efekte na cjelokupnu privredu. (SAVIĆ n.d.)

3. VRSTE INDUSTRIJSKE POLITIKE

Industrijska politika može se definisati kao ona politika koja uključuje iniciranje i koordinaciju vladinih inicijativa kako bi se povećala produktivnost i konkurentnost cijele privrede kao i pojedinih industrija unutar te privrede. Ona može biti horizontalna i vertikalna. Horizontalne politike primjenjuju se kroz sve organizacije, kao što su npr. poreske subvencije za istraživanje i razvoj. Selektivne (vertikalne) politike odnose se na određene industrije ili preduzeća, npr. državne investicije u obnovljive izvore energije (HANNON 2016.). Dakle, postoje razni instrumenti industrijske politike, koji su dio i ostalih politika, a kojima se pomaže industrijski razvoj. Takođe, postoje razni argumenti za i protiv industrijske politike o kojima će se raspravljati u nastavku.

Pojam industrijske politike odnosi se i na bilo koji oblik namjernog javnog djelovanja - na lokalnom, regionalnom, nacionalnom ili nadnacionalnom nivou - koji doprinosi produktivnim mogućnostima i poboljšanju konkurentnosti. Postoji razlika između stare industrijske politike i nove vrste industrijske politike. Stara industrijska politika je obično u obliku državne intervencije na tržištima, a nova industrijska politika je u obliku stvaranja subvencija preduzećima i provođenje inovacija i konkurentnosti. (NAHTIGAL 2014)

Cilj vertikalne politike je provođenje određenih industrija ili preduzeća. Ako se primjenjuje na lokalnu industriju ili za sve ili većinu preduzeća u toj industriji, vertikalna industrijska politika obično se naziva industrijskim ciljanjem.

Najčešći primjer horizontalne industrijske politike usmjerene na određenu privrednu aktivnost je pomoć inovacijama. Znanje je javno dobro, a njegovo stvaranje povezano je s pozitivnim eksternalijama (tj. ulaganje jednog preduzeća u znanje može imati koristi i za druga preduzeća). Privatna preduzeća, prepuštena sama sebi, ulažu premalo u inovaciju jer bi odabrale nivo koji bi maksimizirao privatnu dobit, ignorirajući šire prelijevanje prednosti u privredu u cjelini. U takvom slučaju javna pomoć inovativnosti bila bi opravdana kad bi podržavala prelijevanja - pod uslovom da javna pomoć ne razlikuje sektore ili preduzeća i toga ne stvara iskrivljenja. (VALILA 2006.)

4. INDUSTRIJSKA POLITIKA EVROPSKE UNIJE

Istorijski posmatrano Industrijska politika Evropske zajednice bila je starija od momenta njenog zvaničnog priznavanja. Naime, Evropska komisija je 1970. godine, u svom Memorandumu eksplicitno pomenula ovaj pojam, da bi tek 1987. godine bio uveden i odgovarajući zakonski član u Jedinstvenom evropskom aktu. Ugovorom iz Mastrihta ova Politika dobija i svoj konačni naziv. Međutim, zajednička industrijska politika EU vodi porijeklo iz znatno starijih Ugovora o osnivanju Evropske zajednice za uglj i čelik i Ugovora o osnivanju Evropske zajednice za atomsku energiju. U njima su već, na primer, bile precizno regulisane političke nadležnosti za upravljanje korporativnim investicijama unutar zemalja EU. (MADŽAR n.d.)

Industrijska politika EU, imala je dug evolutivni put razvoja od formiranja Evropske ekonomske zajednice do trenutka nastanka Evropske unije.

Evropski rast nakon Drugog svjetskog rata podržan je ekstenzivnom industrijskom politikom. Njeni ciljevi, pedesetih i šezdesetih godina prošlog vijeka, bili su razvoj proizvodne baze industrijskog sektora (proizvodnja čelika, automobilska i hemijska industrija). Sedamdesetih godina fokus je stavljen na razvoj novih aktivnosti u elektronici, aero opremi i biotehnologiji, Industrijska politika je fokusirana na izgradnju telekomunikacionih i transportnih mreža, bazičnu infrastrukturuza modernu ekonomiju, kao i stabilnu nabavku energije.

Na evropskom nivou, aktivna koordinacija takvih politika uslijedila je sa prvim koracima evropskih integracija, odnosno od formiranja Evropske zajednice za uglj i čelik u Parizu 1951. godine. Stvorena je zona slobodne trgovine za brojne industrijske proizvode. (SAVIĆ / LUTOVAC 2017.)

Nakon toga osnovana je Evropska zajednica za atomsku energiju (Euratom) 25. marta 1957. godine u Rimu. Ugovor je stupio na snagu 1. januara 1958. godine. Potpisivanju ugovora o osnivanju Evropske zajednice za atomsku energiju - Euratom prethodilo je potpisivanje Ugovora o osnivanju Evropske ekonomske zajednice, a ovi ugovori poznati su pod nazivom Rimski ugovori. Države osnivači Euroatoma su: Belgija, Francuska, Holandija, Italija, Luksemburg i Njemačka. Svrha Euratoma bila je uspostavljanje i razvijanje evropske industrije atomske energije, kao i razvoj istraživanja u oblasti nuklearne energije i njene upotrebe u civilne svrhe.

Tokom 1970-ih godina naftna kriza je dovela do širih ekonomskih i društvenih problema. Ovaj period takođe je karakterisalo smanjenje broja državnih preduzeća, dok su intervencije koje su korišćene za ublažavanje socijalnih neravnoteža tokom najtežih godina, generisale poremećaje na tržištu, koji nisu mogli biti održivi tokom vremena. Poslije akutne faze krize, kada su strategije smanjenja broja velikih državnih firmi urodile plodom, podstrek evro integracijama dat je sa pojavom novih preduzetnika i idejom da će se pomoći ekonomiji da povрати konkurentnost. (SAVIĆ /LUTOVAC 2017.)

Zemlje EEZ trpile su ekonomski pritisak od strane industrija iz Japana i SAD, čiji su proizvodi bili konkurentniji, zahvaljujući brzom uvođenju novih tehnologija. Početkom ranih 1980-tih, pokrenuta je debata među nosiocima ekonomske politike u Evropi i SAD.

U većini evropskih zemalja izvršena je privatizacija velikih državnih firmi. Prostor za sprovođenje industrijske politike na nacionalnom nivou bio je drastično smanjen i nijedna integrisana industrijska politika nije formulisana. Ono što je preostalo na nacionalnom nivou su bile neselektivne horizontalne politike, kao što su poreski podsticaji, finansiranje istraživanja i razvoja i carinske olakšice za pribavljanje novih tehnologija.

Ciljevi industrijske politike tokom 90-tih godina bili su usmjereni na prekvalifikaciju radnika, promovisanje tržišta preduzetničkog kapitala i ulaganja u kadrove, subvencije za pozitivne eksterne efekte (tehnološko istraživanje) i prekograničnu mobilnost i razmjenu, Bijela knjiga o rastu, konkurentnosti i zaposlenosti donijeta je 1993. godine sa zadatkom da poveća konkurentsku prednost industrije Evropske unije u odnosu na SAD i Japan. (SAVIĆ/LUTOVAC 2017.)

Novi pristup industrijskoj politici započet je marta 2000. godine u Lisabonu donošenjem sveobuhvatne reformske agende pod nazivom Zapošljavanje, ekonomske reforme i socijalna kohezija - put ka Evropi zasnovanoj na informacijama i znanju, poznata kao Lisabonska strategija.

Industrijska politika u okviru Lisabonske strategije

Pokušaj odgovora Evropske Unije na ekonomsku i političku dominantnost SAD-a, inovacije japanske industrije, snažan razvoj Kine, ali i rast privredne aktivnosti, bio je stvaranje nove strategije u industrijskoj politici Evropske Unije. Pogoršanje konkurentne pozicije Evropske Unije dogodilo se jer pažnja kreatora politike nije bila usmjerena na održanje jake industrije. Kreiranje programa nove strategije, prema kojoj je razvoj industrije kamen temeljac održivog (ekonomskog, socijalnog i ekološkog) razvoja EU, započeto je Lisabonskom konferencijom Evropskog savjeta 2000. godine. (BOŠKOVIĆ/STOJKOVIĆ 2014.). Glavni zadaci ove strategije bili su uspostavljanje stabilnog rasta svih ekonomskih performansi, povećanje stope zaposlenosti, stalna primjena ekonomskih reformi kao rezultata istraživanja, inovacije i obrazovanje, uz kontinuirano poštovanje održivog razvoja i društveno odgovornog poslovanja. (UNGUREANU 2006.). Jačanje konkurentnosti EU i njenog potencijala za industrijski rast, prema Lisabonskoj strategiji, zasniva se na sedam ciljeva, od ukupno dvanaest ciljeva: (1) šire i efikasnije korištenje novih informacionih tehnologija (IT) i stvaranje evropskog prostora za istraživanje i inovacije; (2) dovršetak izgradnje jedinstvenog unutrašnjeg tržišta EU; (3) stvaranje efikasnih i povezanih finansijskih tržišta; (4) jačanje preduzetništva poboljšanjem i pojednostavljenjem regulatornog okruženja (naročito za MSP); (5) bolju socijalnu koheziju utemeljenu na promociji zapošljavanja; (6) unapređenju vještina i unapređenju sistema socijalne zaštite; (7) održivom razvoju koji bi osigurao dugoročan kvalitet življenja (MIČIĆ, Industrijska politika Evropske unije 2008.).

Nakon 2000-ih prvi val ponovnog interesa za industrijske politiku nastao je zbog konkurentskog pritiska zemalja u nastajanju (globalizacija), a možda i zbog sve veće nezaposlenosti i stalnog napretka tehnologije SAD-a. Novije evropske inicijative naglašavale su prioritet horizontalnih mjera, međutim sve su horizontalne mjere imale drugačiji učinak u visokotehnološkim sektorima i sektorima niske tehnologije (npr. inovacije), pa su horizontalne mjere stoga morale biti upotpunjene sektorskim mjerama u određenim industrijama (poput standardizacije). Ova nova vrsta industrijske politike zapravo predstavlja matričnu politiku (AIGINGER and SIEBER 2006.). Evropska komisija osmislila je novu industrijsku politiku, koja je proizlazila iz nužnosti za strukturnim promjenama, straha od deindustrijalizacije i preoblikovanja privrednog krajolika zbog evropskog proširenja i globalizacije. Suština novog, matričnog pristupa, bila je da, iako bi industrijska politika trebala zadržati svoju horizontalnu prirodu i nastojati provoditi okvirne uslove potrebne za konkurentnost, je potrebno uzeti u obzir i specifične potrebe i karakteristike pojedinih sektora. (AIGINGER i SIEBER 2006.)

Evropska Unija je u Lisabonskoj strategiji postavila cilj postati najkonkurentnijim i najdinamičnijom privredom zasnovanoj na znanju u svijetu sposobnim za održivi privredni rast s brojnijim i boljim poslovima i većom socijalnom kohezijom. Očekivalo se kako će sveobuhvatna ekonomska strategija pripremiti tranziciju prema privredi zasnovanoj na znanju i društvu boljim politikama za informaciono društvo i istraživanje i razvoj (R&D) i pojačavanjem procesa strukturne reforme za konkurentnost i inovacije i dovršavanjem unutrašnjeg tržišta; modernizacije evropskog socijalnog modela, ulaganje u ljude i borbu protiv socijalne isključenosti; održavanje zdravih privrednih izgleda i povoljne perspektive rasta primjenom prikladne mješavine makroekonomske politike. (PIANTA 2014.)

Glavne teme dokumenta iz 2002. godine su: industrija je bitna; proširenje je prilika, održivost je bitna; horizontalne mjere politike potrebno je primijeniti kao odgovor na specifične sektorske potrebe; te politike moraju pridonijeti konkurentnosti.

Cilj dokumenta iz 2004. godine bio je kako industrijska politika treba pratiti proces industrijske promjene (deindustrijalizacija). Predložene akcije uključivale su regulatorni okvir, sinergije politika i sektorsku dimenziju. Slično tome u Evropskoj uniji naglašavala se važnost proizvodnje, sinteza horizontalnih i sektorskih mjera i potreba za sinergijom između industrijske politike, politike konkurencije, energetske i politike zaštite okoline u postizanju ciljeva Lisabonskog programa. Dokument također eksplicitno donosi sistemski pristup i naglašava ulogu inovacija i regulacije u kontekstu globalizacije. Važnost industrije, deindustrijalizacija, konkurentnost, sektorska dimenzija, sinergije politika, sistemski pogled, regulacija i održivost su sve poznate i prihvaćene teme unutar perspektive zasnovane na resursima. Spora realizacija ciljeva navela je Evropsku Uniju na izvršenje revizije Lisabonske strategije. Revidirani Lisabonski program Zajednice 2005.-2008. i 2008.-2010. naglasio je važnost poboljšanja investicija, znanja i inovacija i optimalizacije ljudskog kapitala, na nivou EU i na nacionalnom nivou, kako bi se obnovili temelji konkurentnosti, povećali potencijali rasta i produktivnosti te ojačala socijalna kohezija.

Industrijska politika Evropske unije – Strategija Evropa 2020

Neočekivano produženje recesije u brojnim državama Evropske unije, kao i neizvjesna perspektiva trajnog ekonomskog oporavka oživjeli su raspravu o proizvodnoj industriji i njenoj važnosti za ekonomski rast i međunarodnu konkurentnost. Smatra se kako je proizvodnja glavni pokretač moderne ekonomije, ali i preduslov inovativne i rastuće privrede. Nakon ekonomske krize sve se više pažnje posvećuje industrijskoj politici, kako je i naznačeno u evropskim strateškim dokumentima. Industrijalizovane zemlje su lakše prebrodile krizu te su donekle očuvale izvoz i zaposlenost. Još jedan razlog zašto se zagovarala aktivnija industrijska politika jeste taj što je Evropa počela gubiti na konkurentnosti naspram razvijenih zemalja jer je industrija gubila na značenju. Treći razlog za povratak industriji jesu moderne tehnologije, inovacije, moderne metode proizvodnje, digitalizacija kojima teže najnaprednije članice Evropske unije radi poboljšanja konkurentne pozicije. (CEROVIC 2014.)

Evropska komisija nastoji preokrenuti pad učešća industrije i poduzima mjere za provođenje industrije, a za cilj je postavljeno povećanje udjela industrije u bruto domaćem proizvodu (BDP) država članica s 15,6% u 2012. na 20% u 2020. godini.

Politike Evropske unije su od 2010. oblikovane u strategiji Evropa 2020., tako zamjenjujući Lisabonsku strategiju kojom je postavljen cilj da Evropa postane najkonkurentnija i najdinamičnija ekonomija zasnovana na znanju u svijetu s održivim privrednim rastom i više i boljih radnih mjesta te većom socijalnom kohezijom. Evropska komisija je pokrenula Evropa 2020. strategiju rasta kako bi privreda Evropske unije postala pametna, uključiva i održiva s visokom nivoom zaposlenosti, produktivnosti i društvene kohezije. Ciljevi ove strategije usmjereni su na pet važnih područja, a to su zaposlenost, obrazovanje, inovacije, klima, odnosno, energija i socijalna kohezija koji trebaju biti ispunjeni do 2020. godine. (CELLEJA i CABALLERO 2014.)

Strategija Evropa 2020. ima tri prioriteta: pametan rast, odnosno, privredu zasnovanu na znanju i inovacijama, održivi razvoj (privredu koje se zasniva na efikasnom, održivom i konkurentnom korištenju postojećih resursa te uključiv rast ili rast zasnovan na održavanju društvene uključenosti (uključuje razvoj znanja stanovništva, puno zapošljavanje radne snage, razvoj kompetencija, ublažavanje siromaštva, itd. (ANTONESCU 2014.)). Do 2020. godine se očekuje kako će Evropska Unija postići pet glavnih ciljeva kroz širok raspon aktivnosti na nacionalnom i EU nivou:

- otvaranje radnih mjesta: planira se povećanje stope zaposlenosti na 75% u dobi od 20 do 64 godine
- istraživanje i razvoj: 3% evropskog BDP-a planira se uložiti u istraživanje i razvoj
- klimatske promjene i održivost energetskih izvora:
 - smanjenje efekta staklene bašte u Europskoj uniji za 20% u odnosu na nivo iz 1990.
 - povećati udio energije iz obnovljivih izvora na 20%
 - povećanje energetske efikasnosti za 20%
- obrazovanje:
 - smanjenje stope ranog napuštanja školovanja za 10%
 - ostvarenje barem 40% visokoobrazovanih osoba u dobi od 30. do 34. godine

- borba protiv siromaštva i društvene isključenosti: smanjenje od barem milion ljudi koji žive u siromaštvu ili na granici siromaštva i društvene isključenosti.

Kao i u Lisabonskoj strategiji, industrijska se politika zasniva na horizontalnom pristupu. Neki od alata politike su: pružanje infrastrukture, smanjenje troškova transakcija u cijeloj EU, odgovarajući regulatorni okvir koji favorizuje konkurenciju i pristup finansijama. Značajna uloga pripisuje se sposobnosti malih i srednjih preduzeća u promovisanju rasta i stvaranja zaposlenja. (PIANTA n.d.)

Prvi dokument posvećen jedino industrijskoj politici, koja je ujedno postala jedna od vodećih inicijativa strategije Evropa 2020 je Komunikacija iz 2010. godine: „Integrisana industrijska politika za globalizacijsku eru: stavljajući konkurentnost i održivost u središte. 2012. godine u Komunikaciji *Jača evropska industrija za rast i privredni oporavak*, Evropska komisija je predložila proaktivni pristup industrijskoj politici zasnovanoj na četiri glavna elementa (elementi za ponovnu industrijalizaciju):

- osigujanje odgovarajućeg pravnog okvira radi podsticanja novih investicija u inovacije
- osiguranje adekvatnog pristupa finansijama i tržištima kapitala
- osiguranje konkurentnih cijena energije i sirovina poboljšanjem uslova na domaćem i međunarodnom tržištu
- osiguranje dosljednih ulaganja u ljudski kapital i vještine.

Takođe, donošenje niza određenih sektorskih mjera radi jačanja tehnološki vrlo naprednih industrija i inovativnih industrija zasnovanih na znanju s ključnim tehnologijama, kao što su nanoelektronika, napredni materijali, industrijska biotehnologija, fotonika, nanotehnologija i napredni proizvodni sistemi koji bi omogućili Evropskoj Uniji kretanje uzduž globalnih lanaca vrijednosti. Ova vrsta industrijske politike je osnov novije inicijative Evropske unije čiji je cilj povećanje konkurentnosti EU kroz reindustrijalizaciju zasnovanu na znanju. 2014. godine u Komunikaciji je Komisija predstavila sledeće prioritete u svrhu podrške konkurentnosti evropske industrije:

- Nastavljanje s produbljivanjem usmjeravanja industrijske konkurentnosti u ostala područja politike kako bi se održala konkurentnost ekonomije EU-a, uzevši u obzir važnost doprinosa industrijske konkurentnosti efikasnosti cjelokupne konkurentnosti EU-a. Na primjer, posebnu pažnju treba posvetiti porastu produktivnosti poslovnih usluga kako bi porasla industrijska konkurentnost i konkurentnost ekonomije EU-a uopšte.
- Učiniti sve kako bi se olakšala integracija preduzeća iz EU-a u globalne lance vrijednosti da se poveća njihova konkurentnost i osigura pristup globalnim tržištima pod povoljnim uslovima tržišnog takmičenja.
- Konačno, cilj revitalizacije privrede EU zahtijeva prihvatanje napora reindustrijalizacije u skladu sa težnjama Komisije za podizanje doprinosa industrije BDP-a na 20% do 2020. godine. (For a European Industrial Renaissance 2014.)

Politike i programi finansirani iz budžeta Evropske Unije koji doprinose industrijskoj politici Evropske Unije

U razdoblju 2014.-2020. Evropska unija se zalaže za ulaganje do 960 milijardi evra, od čega će oko 87% biti usmjereno na provođenje strategije Evropa 2020. kroz ciljeve pametnog, uključivog i održivog razvoja. Strategija Evropa 2020. izdvaja značajna sredstva direktnim i indirektnim inicijativama koje doprinose postizanju ciljeva industrijske politike EU. Unutar budžeta Evropske Unije dva bitna područja pridonose industrijskoj politici Evropske Unije, a to su:

- Pametan i uključiv rast - to je podijeljeno na dva područja:
 - Konkurentnost za rast i radna mjesta obuhvaća programe kojima upravlja Evropska komisija u području istraživanja i inovacija, obrazovanja i osposobljavanja, trans-Evropske mreže u energetici, transporta i telekomunikacije, razvoja preduzeća, itd.;
 - Privredna, socijalna i teritorijalna kohezija uključuje programe upravljane od strane zemalja članica na području regionalne politike, međuregionalne saradnje usmjerene na postizanje konvergencije najmanje razvijenih zemalja i regija;
- Održivi rast i prirodni resursi posvećeni su zajedničkoj poljoprivrednoj politici, zajedničkoj ribarskoj politici, ruralnom razvoju i mjerama za zaštitu životne sredine.

5. ZAKLJUČAK

Industrijska politika je bilo koja vrsta, vladine politike ili intervencije koja pridonosi konkurentnosti privrede. Industrijska politika Evropske Unije prošla je kroz nekoliko faza razvoja, a prva faza započela je poslije ratnim intervencijama kako bi se popravila šteta uzrokovana ratom te pomoći u industriji čelika i uglja, brodogradnji itd. kako bi se iste odbranile od američke konkurencije. Osnovana je Evropska zajednica za ugalj i čelik, a 1957. potpisani su i Rimski ugovori radi efikasnijeg nastupa i konkurentnosti industrije. Tek su 1970. formulisana načela industrijske politike, a 1980-ih se postavilo pitanje konkurentnosti Evropske zajednice.

Jedinstveni evropski akt predstavljao je zaokret u pristupu industrijskoj politici, jer su svi nivoi imali mogućnost donijeti odluke. Od devedesetih godina sektorski pristup je odbačen, djelovanje Zajednice prošireno je Ugovorom iz Maastrichta, kao i novim člankom koji se odnosio samo na industrijsku politiku. Uslijedio je niz dokumenata i direktiva, međutim, uvidjelo se kako je za konkurentnost industrije EU potreban matrični pristup, koji predstavlja kombinaciju horizontalne i sektorske industrijske politike.

Kako bi se postigao pametan, održiv i uključiv rast, 2010. je pokrenuta strategija Evropa 2020, a industrijska politika postala je jedna od vodećih inicijativa te strategije. Ponovno se uvidio značaj industrije Evropske unije, zato su učinjeni mnogi naponi kako bi se pokrenula reindustrijalizacija. Trenutni naglasak je na modernizaciji industrije, odnosno, digitalnoj transformaciji i iskorištavanju mogućnosti koje nude tehnološka otkrića. Industrijska politika Evropske Unije zahtijeva podršku i ostalih politika Evropske Unije pomoću njihovih raznih instrumenata, kao što su politika tržišne konkurencije.

Trgovačka politika, kohezijska politika, politika poboljšanja poslovnog okruženja, energetska politika itd., a sve kako bi se postigli željeni ciljevi.

REFERENCES

- Aiginger, K, I S. Sieber. "The Matrix Approach to Industrial Policy" 2006. http://karl.aiginger.wifo.ac.at/fileadmin/files_aiginger/publications/2016/matrix_approach.pdf.
- Antonescu, D. "Regional Development Policy in context of Europe 2020 Strategy" *Procedia Economics and Finance* 15, no. 1 (2014): 1094.
- Bošković, G., I Stojković, A. "Industrijska politika kao faktor konkurentnosti Evropske Unije na globalnom tržištu" 2014. http://xn----itbaba0aapeekb4br.xn--90a3ac/pdf/et20143_04.pdf.
- Celleja, D. I F. Caballero "A New Industry Policy For Europe Reinforcing Europe's Industrial Base To Create Employment and Growth" *Revue d'economie industrielle* 145, no. 1 (2014): 1587.
- Cerović, B. "Growth and Industrial Policy During Transition, *Economic Annals*" 2014. <http://www.ekof.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2014/04/331-1.pdf>.
- "For a European Industrial Renaissance" 2014. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014DC0014>.
- Hannon, E. "Industrial Policy and Employment in the UK: Evidence from the pharmaceutical Sector" 2016. <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=6862281f-b95b-45c7-b387-70b8ba9295ff%40sessionmgr103>.
- Iancu, A. "Aspects Regarding the Industrial Policy Evolution within the European Union" 2009. <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=10&sid=9862281f-b95b-45c7-b387-70b8ba9295ff%40sessionmgr103>.
- Madžar, L. "Poslovanje sa Evropskom unijom" n.d. www.doccity.com/pravo_eu_Univerzitet_u_Novom_Sadu.
- Mićić, V. "Industrijska politika Evropske unije" 2008. http://www.horizonti.ekfak.kg.ac.rs/sites/default/files/casopis/2008/5_Vladimir_Micic.pdf.
- "Srbija i industrijska politika EU" 2009. <http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0350-0373/2009/0350-03730901121M.pdf>.
- Nahtigal, M. "Toward Modern European Industrial Policy" 2014. <http://www.fm.upr.si/zalozba/ISSN/1581-6311/12-2.pdf#page=83>.
- O'SULLIVAN, E. "What is New in the New Industrial Policy? A Manufacturing Systems Perspective" 2013. <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=22&sid=9862281f-b95b-45c7-b387-70b8ba9295ff%40sessionmgr103>.
- Pianta, M. "An Industrial Policy for Europe" n.d. <http://www.progressiveeconomy.eu/sites/default/files/documents/Pianta%20Industrial%20Policy%20SJE.pdf>.

- Pitelis, N C. "European Industrial and Competition Policy - Perspectives, Trends d a New Approach" 2007.
https://www.researchgate.net/profile/Christos_Pitelis/publication/233466269_EUROPEAN_INDUSTRIAL_AND_COMPETITION_POLICY/links/56703d8e08ae0d8b0cc0de64.pdf.
- Sautter, B. "Futuring European Industry - Assessing the ManuFuture Road towards EU Re-industrialization" 2016.
https://www.researchgate.net/publication/311549862_Futuring_European:Industry:aaessing_the_ManuFuture_road_towards_EU_re-industrialization?ec=srch_pub.
- Savić, LJ. "Nova industrijska politika" www.ekof.bg.ac.rs/uploads/2016/06. n.d.
www.ekof.bg.ac.rs/uploads/2016/06.
- Savić, Lj. I Lutovac, M. "Novi koncept industrijske politike u Evropskoj uniji" Ekonomske ideje i praksa, 2017.
- Tunali, B, I J Fidrmuc. "State Aid Policy in the European Union" 2015.
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jcms.12247/full>.
- Ungureanu, I. "The Lisabon Strategy." Romanian Journal of Economic Forecasting 7, no. 1 (2006): 74-78"
- Valila, T. "No Policy is an Island - on the Interaction Between Industrial and Other Policies" 2006.
<https://www.econstore.eu/handle/10419/44857>.